

למתי עבור בגדיו, עבור הרופאים. עכ" שיו, בדיוק כשהתחיל לעזור לי, לקחו אוי תו. מה אני יכול לעשות? ברוך דיין אמת."

ישראל אברהם

כמוות אהבת עזה

"תמסרו דרישת שלום לדוקטור בקמן" בר קש סגן ראש העיר החדש של עזה, מוניר אל-ראיס, את העתונאים ששוחחו עמו אחרי הכיבוש. "הא טיפל בי כשהייתי ילד" כונתו היתה לרופא כללי מנתניה, גבר ממושקף בעל מיבטא רוסי מובהק, שנשלח בשנות ה-20 על-ידי הוסה לספל ב-23 ה' משפחות היהודיות בעזה. שימש שם מעין מוכתר של העדה היהודית, עד לבריחתה במאורעות 1929. בתור שכזה השתתף ב' קבלות הפנים לאורחים מכ בדים שבאו ל' עיר, כמו הנציב העליון וחאגי אמין אל-חוסייני. באותה שעה גולד גם בנו היחיד, ישעיהו.

עזה היתה גורלו של ישעיהו. הוא נספח אליה כל חייו. יתכן שבגולה הצטרף לחי"י, נמנה עם לוחמיה. במלחמת תש"ח, כחייל בחטיבתו של יצחק שדה, כמעט הגיע אליה, אחרי שנפצע בגרלו בבית-נבללה ובזרועו בפאלוגיה. בתום המלחמה התיישב בנחיה יאיר, לא רחוק מגבול רצועת-עזה, כתב על "אותו גבול שלא נכיר בו בתור גבול". אחר כך, כשהפך לדייג, דג במימיה העשירים בדגים של עזה, כמעט נתפס על-ידי סירות-המשמר המצריות.

ישעיהו גדל לבדו בבית, אחרי נשואי אהותו הבכורה. אולי בשל כך התקשר כל כך לחבריו, תכונה שרדפה אחריו כל החיים. בכתה אמו, אשה קטנה ולבבית, גם היא בעלת מיבטא רוסי בולט: "חבר היה אצלו יותר מאבא ואמא. בשביל חבר עשה את הכל. עם חבר התקשר לעולמים". הוא חתם על שטרות למען חברים, שהוריו נאלצו לשלמם. בגלל חבריו הצטרף לנחיה-יאיר. בגלל חבריו הלך לדייג, אחרי שהמשק התפרק.

רק בקושי רב עלה בידי הוריו לשכנעו לקבל סוף-סוף עבודה סדירה במשרד מסי-הכנסה בנתניה. שם הבטיח הלוואה גדולה לאחד הפקידים, הביא הביתה פקיד שני, אב לילדים רבים, ונתן לו במתנה זוג מכנסיים. בינתיים למד בשביל תעודת-בגרות.

יתכן שהשלמתו עם החיים הסדירים של פקיד חרוץ ומצליח נבעה מהשפעתה של חברתו, אחית מרמתיגו, שהחל הולך עמה לפני למעלה משלוש שנים. סוף-סוף נעשו כל הסידורים לחתונה. אולם בינתיים קיבל את צו-הגיוס והוא יצא לדרך שממנה לא חזר.

החתונה לא התקיימה. שתי התכונות העיקריות בחייו של ישעיהו בקמן חרצו את דינו: מסירותו הקיצונית לחברים ומשיכתו לעזה. בבוקר עוד הספיק הטוראי בן ה-30 לחזות בכיבוש עזה. אחרי-הצהריים, אישם באזור הרצועה, נתברר שישנם פצועים בשטח. כשנת בקשו מתנדבים להוציאם, ראה שייקה כי אחד מחבריו הטובים, סעדיה קירה, מתנדב. מיד הנתנד גם הוא. חבר שלישי הצטרף. בדרכם אל פצוע, עלה האמבולנס על מקש, שלושת יושביו נהרגו.

בין הבאים לנחם את ההורים, היו גם חברים שהוא חתם עבורם שטרות ושאת חובותיהם שילם. האם לא הזכירה להם זאת. היא זכרה שפעם אמר לה ישעיהו: "אם תגידו דבר כזה, אברח מן הבית."

קה של פצצת מרגמה הרעידה את האחיה. החובש המחלקתי נפל ליד האיש שביקש להציל.

איזו מושקוביץ

בילל בתקופת-השיא. ארבעים חנויות מסוי גים שונים נשארו כדי לשרת 200 משפחות אחרונות אלה.

לשוא רץ הדוד אל המוסדות, ביקש שגם אותו יעבירו אל אחד השיכונים, כדי שיוכל להעביר לשם את חג תו. הוא לא קיבל רשות זו. כי בכל השיכונים היו צרכניות, ולא היה שום צורך בחנות פרטית של חנוני מארוקאי.

מפעם לפעם עבד ישראל בעבודות זמי ניות. בשאר הימים עמד בחנות, עזר ל' דודו הנכה.

מפתח צריף חנות-המכילת אפשר לר' אות מחוק בנין גדול, המשקיף על הים. זהו הסמל של עולם אחר, רחוק מאד ו' שונה מאד: מלון אכדיה. ישראל השתדל להשיג עבודה שם, הצליח במקרה. היתה זאת עבודת-קבע כמגהץ. את מקומו בחנות תפס בן-הדוד הבכור, בן 15, לפני כמה חרשים החל ישראל אפילו נתן את עי' נו באחת מבנות המעברה, צעירה חגיגית מעולות מארוקו.

את האפילוג אמר הדוד: "הוא היה כמו בני. גידלתי אותו במשך 24 שנים. פיר' נסתי א תו, שלחתי אותו לבית-הספר, שר'

ישעיהו בקמן

כך, כשהפך לדייג, דג במימיה העשירים בדגים של עזה, כמעט נתפס על-ידי סירות-המשמר המצריות.

ישעיהו גדל לבדו בבית, אחרי נשואי אהותו הבכורה. אולי בשל כך התקשר כל כך לחבריו, תכונה שרדפה אחריו כל החיים. בכתה אמו, אשה קטנה ולבבית, גם היא בעלת מיבטא רוסי בולט: "חבר היה אצלו יותר מאבא ואמא. בשביל חבר עשה את הכל. עם חבר התקשר לעולמים". הוא חתם על שטרות למען חברים, שהוריו נאלצו לשלמם. בגלל חבריו הצטרף לנחיה-יאיר. בגלל חבריו הלך לדייג, אחרי שהמשק התפרק.

רק בקושי רב עלה בידי הוריו לשכנעו לקבל סוף-סוף עבודה סדירה במשרד מסי-הכנסה בנתניה. שם הבטיח הלוואה גדולה לאחד הפקידים, הביא הביתה פקיד שני, אב לילדים רבים, ונתן לו במתנה זוג מכנסיים. בינתיים למד בשביל תעודת-בגרות.

יתכן שהשלמתו עם החיים הסדירים של פקיד חרוץ ומצליח נבעה מהשפעתה של חברתו, אחית מרמתיגו, שהחל הולך עמה לפני למעלה משלוש שנים. סוף-סוף נעשו כל הסידורים לחתונה. אולם בינתיים קיבל את צו-הגיוס והוא יצא לדרך שממנה לא חזר.

החתונה לא התקיימה. שתי התכונות העיקריות בחייו של ישעיהו בקמן חרצו את דינו: מסירותו הקיצונית לחברים ומשיכתו לעזה. בבוקר עוד הספיק הטוראי בן ה-30 לחזות בכיבוש עזה. אחרי-הצהריים, אישם באזור הרצועה, נתברר שישנם פצועים בשטח. כשנת בקשו מתנדבים להוציאם, ראה שייקה כי אחד מחבריו הטובים, סעדיה קירה, מתנדב. מיד הנתנד גם הוא. חבר שלישי הצטרף. בדרכם אל פצוע, עלה האמבולנס על מקש, שלושת יושביו נהרגו.

בין הבאים לנחם את ההורים, היו גם חברים שהוא חתם עבורם שטרות ושאת חובותיהם שילם. האם לא הזכירה להם זאת. היא זכרה שפעם אמר לה ישעיהו: "אם תגידו דבר כזה, אברח מן הבית."

של יכדות בתנאים הנוראים של אירופה הנאצית. באופן יחסי היה למשפחת מוש' קוביץ מול: אמנם נלקח האב למחנה עבודה, אולם חיי המשפחה ניצלו. אחרי המלחמה עבד איזו בחנות ממשלתית לג' לנטריה בערבים למד בקורסים של בית ספר תיכון. כשעלה לארץ ויתר גם על כך, הסתפק בעבודתו כנהג, לפעמים כמי שאת, לפעמים במונית, לפעמים בסנדר.

איזו לא היה טיפוס המבליט את עצ' מו, בוודאי לא חלם על עצמו כעל גיבור המקריב את עצמו במעשה-גיבורה גדול למען הוולת. אולם הוא היה חובש מחלק' תי. בשעת הפגזה, כשכל ייצור אנושי אחר משתדל להיכנס לחיק האדמה, לחפור ביזיו עוד כמה סטנימטרים של בטחון, החובש הוא האיש המתרומם בתופת, בהי' שמץ הקריאה הנואשת מפי פצוע. בין הפצצות והפגזים השורקים, תפקידו לקום, להסתכן, לרוץ, להגיש עזרה.

כך עשה גם איזו מושקוביץ, הצעיר חסר היומרות. נשמעה הקריאה "חובש!" הוא קם ממקומו, רץ לעבר הצועק. שרי'

יתום אחד מקזבלנקה

לדוד לא היתה פרנסה. במשך שלוש שנים ישב עם תשעת ילדיו בשני חדרי הצריף, המלא כולו מיטות, מכר בזה אחר זה כל אשר היה לו — תכשיטים, זהב, כלי רסף, בגדים — כדי להביא פת' לחם לפי בני המשפחה. ישראל היה בצ' בא, אליו נלקח מיד עם בואו לשער' העליה, שירת שנתיים וחצי באחד מגדודי חיל-הרגלים. הוא לא נשלח לשום קורס, אבל גם לא היו לו שום צרות. הדוד אמר לו: "אל תעשה שום קונצים". הוא היה חייל שקט.

בינתיים נעשה מצב המשפחה נואש. רק אז וכה הדוד להצלה: ניתנה לו הר' שות לפתוח חנות-מכולת. באחד הצריפים הקטנים במרכז המעברה.

היתה זאת הצלה מדומה. כי בינתיים הוחלט לחסל את המעברה. משפחה אחרי משפחה עברה לשיכון-קבע, צריף אחרי צריף פורק. לבסוף נשארו רק 200 מש' פחות, מבין 970 המשפחות שאיכלסו את

סיפורו של ישראל אברהם הוא סיפורם של על מארוקאי, שבט שזכה ליחס פחות צודק מכל שבט אחר במדינה. ישראל היה יתום. מעולם לא הכיר את אביו, את אמו, אחים או אחיות. דודו, מסעוד אוולאי, שעוד היה רחוק, לקח או' תו אליו. כשנשא הדוד אשה, הפך ישראל בן בכור במשפחה, אליה הצטרפו בזה אחר זה תשעה ילדים נוספים.

הדוד, סוחר-צבעים אמיד בקזבלנקה, היה ציוני, דיבר מעט עברית, אסף כל ימיו כסף עבור הקרן-הקיימת. כשנפתח שער' הארץ, מכר את כל רכושו, קנה זהב ותכשיטים, מיהר לעלות לישראל. זה היה בשנת 1950.

אולם כשבא לארץ, לא הכירו איש. לאיש גם לא היה איכפת אם היה ציוני או לא. הוא היה סתם מארוקאי. בתור סתם מא' רוקאי נשלח למעברת גליל, ליד הרצליה, ערימה עצומה של צריפים שהועמסו ללא סדר על אחת הגבעות.

בלי רצח בעיניים

דן צור היה דמות — דמות שלא הגיעה לגיל 21.

ימים מעטים אחרי מותו ה' צגה בתל-אביב הצגת הבכורה של מחזה רגיל, שגיבורו הוא דני קרש, הצעיר הריקני המחפש את המחר. דני צור היה בדיוק ההיפך המוחלט: הצעיר אשר המחר רדף אחריו.

כשהיה ילד קטן אמר לו אביו, המיקרוביולוג, שעליו להתחזיר מכות למי שמכה אותו. השיב דני הילד: "אמרת לי שאסור להכות אדם חלש ממני. אם הוא חזק ממני, אני לא יכול להכות אותו. אז את מי אכה?" דני לא הכה אדם בחייו. בבית-הספר לא יכול היה לעבור בשתיקה על דברי המורים שלא נראו לו צודקים או נכונים. כבר בגיל צעיר התחכם בשעורי ההיסטוריה. ככל אידיאליסט, המבקש את הצדק המוחלט, הגיע אל הקצה. בגיל 16, כשהיה חבר התנועה-המאוחדת, כתב שיר שהודפס בעתון השמאל, דבר שגרם לויכוח בתנועה ולה צאתו ממנה. כעבור שבוע ביקשורו לחזור. א לם בהשפעת האם נכנס תלמיד השמינית לתנועת השומר-הצעיר, אחד המעטים שלא נתגלגלו לתנועת-הנוער במקרה, אלא בהכרה מלאה.

גם בתנ עתו החדשה לא קיבל כל דבר כתורה מסיני. הוא מתח ביקורת על הקו שנראה לו הססני מדי, ביחוד כיבוש השלום עם עמי ערב. כל אותו זמן קיימו חניכיו לשעבר בתנועה-המאוחדת את הקשר עמו, אף שנמנע בקפדנות מלהשתמש בהשפעתו כדי להעביר גם אותם. כתב מתכוון על אותה תקופה: "הוא היה הטיפוס המובהק של בן-תרבות רודף צדק ושלום. הוא בודאי ששנא שפיכת-דמים ומלחמה. בהזמנות אחת סיפר לי על התגששויות גב ל ועל הטיפול באוייב. ראיתי שלא רק המעשה, כי אם עצם הסיפור מכאיב לו. מעטים היו דומים לו במסירותם לרעיון הצדק הסוציאלי, לאהבת הארץ וליחסי עמים הוגנים. הוא חי כל דבר בצורה העמוקה ביותר."

להורים, שלא היו רק אב ואם, אלא גם בו להמשיך בלימודים, אולם דני רצה לשלב את ספריו בחיי הגשמה. במשך קרא ספרים על חקלאות, נרשם לקורסים לעתונות ומסעים. הועזעו הגדול בא בוועידת ה-20 של המפי' לגה הקומוניסטית הסובייטית, ששברה את פולחן סטאלין. דני עבר משבר פוליטי קשה. בשקט, בגלל שאיש יריגש בכך, הוציא את תמונת סטאלין מתחת לזכוכית שולחנו ב' בית. השקפותיו התגבשו ביתר שלמות. דני, שונאה-מלחמה בכל נימי נפשו, הפך לר' חס טוב בנח"ל, הוא סלד מסיסמות כמו "רצח בעיניים", שזועזעו גם את הוריו, שניהם הומאניסטים מושבעים. הוא התנדד לשיטת העונשים הצבאית. למפקדו בחר, כמי תנה לסיום קורס, את הספר העונש בחיזון. אולם היה לו סיפוק נסתר בהתגברותו על הפחד ועל חולשת גופו בקרבות ובצניזות.

טוראיראשון דני צור, דמ ת 20, הופל על ידי כדורי הרובה של חייל מצרי אחרי אחד הקרבות. כשיצא עם חברו לסרוק את השטח, בתיקו הצבאי נמצאה רשימה מלאה של תוכניות לכל חגי השנה הבאה במשק.

דן צור

אדם צעק: "חובש!"

הרומנית, נשאר גלמוד עם בתו הצעירה, בצריף הירוק הקטן של שיכון עמידר. הבת הבכורה נשארה ברומניה, ממנה לא הורשתה לצאת. הבת השניה נשאה, חיה עם בעלה במושב.

הבת הקטנה היתה מרכז חייו של איזו. הוא שילם את שכר הלימוד של בת ה-15, בעלת הפנים הסלאביות הטיפוסיות, הלר' מדת בבית-ספר תיכוני למסחר, מקוה לה' יות פקידה. לצורך זה ויתר איזו לבע' שה על כל חיים פרטיים משלו. הוא לא נשא אשה מתוסר אמצעים, לא התחבר עם חברה קבועה.

בערבים ישב בביתו, או ירד למרכז ה' מושבה, הסתובב שם עם חברים מבני המקום, הלך לסרט. בשבתות נסע להר' צליה, לעתים רחוקות גם לתל-אביב. הוא היה רק בשביל הבית, "אומרת האחות. את כל הכסף מסר לאבא."

יתכן כי מסירות זו לבית היתה תוצאה

"טוראי איזו מושקוביץ. בן 23. ילד רומניה. עלה לארץ ב'1951 ושנה לאחר מכן התגייס לצה"ל. בעל השכלה עממית, תושב רעננה, שם עבד כנהג מונית. הש' איר הורים.

"היה חובש מחלקתי. נמוך ומוצק, בעל שער שחור. מכונס ומסוגר."

"טוראי מושקוביץ נפל בקרב על מוצב מצרי, בעת הפגזה."

זהו ההודעה של יחידת חיל-הרגלים המ' מונע, אליה השתייך. ומה שאין כמעט מה להוסיף לה. כי איזו, ששמו האמיתי היה יצחק, לא שיתף איש בחייוותיו הפני' מיות. גם שתי אחיותיו ואביו כמעט איל-מים כמיהו.

נפילתו היתה המכה השניה שירדה תוך שנים מעטות על האב בן ה-60, שאינו עובד מפאת מחלת-סוכר המורה. לפני שנתיים נפטרה האם החולה, האב, שהיה עגלון בעל עגלה וסוס בעיר פוקשאן